

**Тернопільська обласна рада**  
**Департамент освіти і науки Тернопільської обласної військової адміністрації**  
**Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка**  
**Кафедра біології, екології та методик їх навчання**

Проректор з навчально-педагогічної роботи



**ЗАТВЕРДЖЕНО**  
М. Боднар  
2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА**  
**МЕТОДИКА ПОЗАКЛАСНОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ**  
**БІОЛОГІЧНОЇ ТА ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ**

**рівень вищої освіти перший (бакалаврський)**  
**галузь знань 01 Освіта / Педагогіка**  
**спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)**  
**освітньо-професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)**

Кременець – 2025 р.

Робоча програма освітнього компонента «Методика позакласної та позашкільної біологічної та географічної освіти» для студентів, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Кременець. 2025. 14 с.

Розробники програми:

Галаган О.К., доцент, кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології, екології та методик їх навчання;

Бондаренко Т. Є., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри біології, екології та методик їх навчання.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри біології, екології та методик їх навчання

Протокол № 1 від „01” вересня 2025року

Завідувач кафедри



О. Кратко

## 1. Вступ

Освітній компонент «Методика позакласної та позашкільної біологічної та географічної освіти» є нормативним у циклі професійної підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Позакласна та позашкільна робота з біології та географії на сучасному етапі набуває все більшого значення. На позакласних заняттях учитель має змогу врахувати індивідуальні особливості учнів, їх інтереси, здібності, що часто є передумовою вибору майбутньої професії. Організація позакласної та позашкільної роботи вимагає від учителя творчого підходу, врахування місцевих умов, запитів учнівських колективів та окремих учнів.

Перед педагогами поставлено завдання поживити позакласну та позашкільну роботу, наповнити її новим змістом, знайти більш раціональну методику проведення.

*Міжпредметні зв'язки:* вивчення відповідного освітнього компонента опирається на зміст попередньо освоєних дисциплін таких як Педагогіка, Методика навчання біології та географії та є хорошою базою для використання набутих компетентностей під час проходження навчально-педагогічної та виробничої практики здобувачами вищої освіти та педагогічної практики в літніх оздоровчих таборах.

*Ключові слова:* організація освітнього процесу, позакласна робота, позашкільна робота, форми позакласної роботи, форми позашкільної роботи.

## 2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	<b>Рік підготовки:</b>	
Змістових модулів – 2	Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)	III	III
Загальна кількість годин – 90 год.		<b>Семестр</b>	
		VI	VI
		<b>Лекції</b>	
		18 год.	6 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітній рівень перший (бакалаврський)  освітньо-професійна програма Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)	<b>Практичні</b>	
		18 год.	4 год.
		<b>Самостійна робота</b>	
		44 год.	70 год.
		<b>Індивідуальні завдання</b>	
		10 год.	10 год.
		<b>Вид контролю:</b> Залік	

### Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40%:60%

для заочної форми навчання – 11,1%:88,9%.

### 3. Мета та завдання освітнього компонента

**Мета освітнього компонента:** ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями позакласної та позашкільної роботи з біології та географії, організацією, плануванням та змістом роботи гуртків, клубів відповідного спрямування, питаннями екологічної освіти учнів, організацією роботи на навчально-дослідній ділянці, проведенням роботи у МАН, еколого-натуралістичних центрах, організацією масової позакласної роботи, особливостями формальної і неформальної біолого-географічної діяльності, поєднання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти з практичним застосуванням набутих вмій і навичок проведення навчальної та позакласної роботи з біології та географії, аналіз методів і педагогічних технологій, які використовуються вчителями у навчальній та позакласній роботі з біології, основ здоров'я та географії.

Основні завдання курсу – здійснити теоретичну та методичну підготовку майбутніх учителів до організації різних форм позакласної та позашкільної біологічної та географічної освіти; удосконалити вміння творчо підходити до планування та організації позакласних заходів.

- Освітній компонент сприяє розвитку таких **програмних компетентностей**:
- **Інтегральна** компетентність ІК. Здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі освіти, що передбачає проведення досліджень і здійснення інновацій та характеризується комплексністю і невизначеністю умов та вимог.

#### **Загальні компетентності (ЗК)**

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

#### **Фахові компетентності спеціальності (ФК)**

ФК1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології навчання, виховання і розвитку учнів.

ФК4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК5. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.

ФК6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК9. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

ФК 10. Здатність використовувати біологічні поняття, закони, концепції, вчення і теорії біології науки для пояснення та розвитку в учнів розуміння цілісності та взаємозалежності живих систем і організмів.

ФК 15. Здатність здійснювати позакласну та позашкільну роботу з біологічних проблем і досліджень, формування, збереження екологічно здорового середовища і зміцнення здоров'я.

ФК 22. Здатність реалізовувати красназавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

### **Програмні результати навчання**

РН1. Відтворює основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховує в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН2. Демонструє вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН10. Виявляє навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснює необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання гендерного паритету у професійній діяльності.

РН11. Аналізує власну педагогічну діяльність та її результати, здійснює об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 20. Демонструє володіння основами наукових досліджень та організацією навчально-дослідницької, позакласної та позашкільної діяльності учнів.

РН 30. Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання, біології, здоров'я людини, географії для виконання освітньої програми в базовій середній школі.

## **4. Програма освітнього компонента ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПОЗАКЛАСНА РОБОТА**

### **Тема 1. Позакласна та позашкільна освіта, як складова освітнього процесу.**

Суть понять «позакласна робота», «позаурочна» та «позашкільна робота». Значення позакласної роботи та її місце в освітньому процесі.

Загальнодидактичні принципи організації позакласної роботи: науковості, зв'язку теорії з практикою, систематичності і послідовності, наочності, свідомості і активності учнів, виховного характеру навчання, доступності і посиленості праці для учнів, урахування вікових та індивідуальних особливостей. Специфічні принципи організації позакласної роботи: природовідповідності, культуровідповідності, творчості, зв'язку з життям, колективізму, добровільності, самодіяльності, інтересу. Завдання, основна мета організації позакласної роботи з біології і географії в закладі загальної середньої освіти, її місце та значення в освітньому процесі. Зміст і організація позакласної роботи.

Класифікація форм позакласної роботи – за кількістю учасників (індивідуальна, групова і масова) і тривалістю (епізодична та систематична).

Взаємозв'язок всіх форм і видів позакласної роботи між собою.

### **Тема 2. Індивідуальна позакласна робота.**

Види індивідуальної позакласної роботи: спостереження та самоспостереження, досліди, догляд за рослинами і тваринами, читання наукової та науково популярної літератури, підготовка доповідей, рефератів, колекціонування, біологічна преса. Позакласне читання. Написання рефератів. Використання колекціонування в позакласній роботі. Створення шкільного еколого натуралістичного музею.

Індивідуальна робота з обдарованими та здібними учнями. Написання учнями творчих та дослідницьких робіт. Написання наукових робіт в МАН.

Популяризація біологічної та географічної освіти. Використання соцмереж у популяризації біології та географії. Освітнє блогерство.

Репетиторство. Підготовка до ЗНО.

### **Тема 3. Гурткова робота з біології та географії.**

Характеристика групової форми позакласної роботи. Епізодичні групи. Гурток як найпоширеніше добровільне об'єднання учнів з біології та географії. Клуби знавців біології і географії. Учнівські наукові товариства. Екологічна діяльність під час групової позакласної роботи.

Шкільна біологічна або географічна преса: стінгазети, електронні газети, фотогазети, відеорепортажі, радіогазети, журнали, бюлетені, стенди, біологічні або екологічні календарі. Методика їх підготовки та випуску. Склад редколегії, розподіл обов'язків. Виготовлення наочних посібників.

### **Тема 4. Масова позакласна робота.**

Планування та проведення масових форм позакласної роботи з біології та географії. Підготовка до масових заходів та їх організація. Біологічні або географічні олімпіади, кампанії, вечори та свята. Години цікавої біології і географії. Біологічні і географічні вечори і свята. Дні і тижні біології або географії. Читацькі та науково-практичні конференції. Біологічні або географічні ігри: рольові, ситуаційно-рольові, комбінаторні. Вікторини, турніри, аукціони, естафети, КВК, брейн-ринги, інтелектуальні ігри, тренінги, диспути та дискусії тощо. Організація виставок і музеїв. Екскурсії і походи в природу.

### **Тема 5. Дослідницька та експериментальна діяльність учнів.**

Дослідницька діяльність як форма творчої діяльності. Організація дослідів із живими організмами. Проведення дослідів і організація спостережень у куточку живої природи. Науково-дослідна робота на пришкольній навчально-дослідній земельній ділянці. Фенологічні спостереження в природі.

Методичні рекомендації до написання, оформлення і оприлюднення дослідницьких робіт. Методика організації проектної діяльності.

## **Тема 6. Експедиції і походи в природу.**

Особливості експедицій в позакласній роботі порівняно з навчальними експедиціями, які проводяться згідно з шкільною програмою. Одноденні тематичні та комплексні експедиції. Вибір маршруту експедиції. Підготовка вчителя та учнів до експедиції. Структура експедиції. Методика проведення спостережень в природі. Дидактичні ігри на експедиціях. Правила поведінки під час експедицій. Організація праці, відпочинку. Тривалі краєзнавчі експедиції і походи. Багатоденні тематичні та комплексні експедиції. Методика збору природного матеріалу і його оформлення. Використання матеріалів експедицій та походів на уроках біології і географії та в позакласній роботі.

Класифікація експедицій. Підготовка та проведення експедицій у природу, музей, зоопарк, ботанічний сад, виробництво. Організація походів та експедицій. Екологічна стежка.

## **Тема 7. Еколого-натуралістична та природоохоронна діяльність.**

Різноманітність форм екологічної та природоохоронної діяльності учнів у позакласній роботі з біології і географії. Організація роботи екологічних патрулів та постів. Природоохоронні акції та кампанії. Організація екологічної стежки. Нетрадиційні форми екологічної освіти (клуби, комплексні екологічні експедиції, навчальні екологічні стежки, екологічні табори, екологічні агітбригади). Закладання екологічної стежки, проведення на ній пізнавальних екологічних експедицій та природоохоронних робіт. Формування екологічної культури школярів.

## **ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПОЗАШКІЛЬНА РОБОТА**

### **Тема 8. Структура позашкільної природничої освіти в Україні.**

Позашкільна освіта – невід'ємний складник системи загальної середньої освіти. Багатофункціональність позашкільної освіти. Сучасна структура позашкільної освіти. Державні заклади позашкільної освіти. Напрями позашкільної освіти.

Дослідницько-експериментальний напрям позашкільної освіти. Мета навчання та виховання учнів у позашкільних закладах освіти еколого-натуралістичного спрямування. Еколого-натуралістичні центри та юннатівський рух в Україні. Національний еколого-натуралістичний центр. Творчі учнівські об'єднання. Навчальні програми з позашкільної освіти. Неформальна екологічна освіта.

Мала академія наук України в системі позашкільної освіти.

### **Тема 9. Форми організації позашкільної роботи природничого спрямування.**

Форми організації позашкільної роботи учнями. Вікова та творча градація гуртків. Роз'яснення до наповнюваності гуртків. Структура навчального року. Загальнопедагогічні масові форми організації позашкільної діяльності учнів: експедиції, гуртки, конференції, виставки, зльоти. Особливості організації специфічних форм та загальна методика їх підготовки й проведення.

Зміст позашкільної еколого-натуралістичної роботи. Організація і напрями роботи учнівських природничих гуртків. Дидактичні основи навчально-виховного процесу в гуртках. Типи занять у природничому гуртку. Структура занять у гуртку. Взаємозв'язок методів і прийомів на гурткових заняттях. Методи і засоби позашкільної роботи в умовах еколого-натуралістичного центру «Станція юних натуралістів». Особистісно орієнтовані технології організації позашкільної діяльності.

### 5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекції	практичні	інд. робота	сам. робота		лекції	практичні	інд. робота	сам. робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<b>Модуль 1</b>										
<b>Змістовий модуль 1. Організаційна робота</b>										
1. Позакласна та позашкільна освіта, як складова освітнього процесу.	8	2	2		4	8	1			7
2. Індивідуальна позакласна робота.	8	2	2		4	8	1			7
3. Гурткова робота з біології та географії.	8	2	2		4	8	1			7
4. Масова позакласна робота.	8	2	2		4	8	1			7
5. Дослідницька та експериментальна діяльність учнів.	8	2	2		4	8		1		7
6. Екскурсії і походи в природу.	8	2	2		4	8		1		7
7. Еколого-натуралістична та природоохоронна діяльність.	8	2	2		4	8		1		7
<b>Разом за змістовим модулем 1</b>	<b>56</b>	<b>14</b>	<b>14</b>		<b>28</b>	<b>56</b>	<b>4</b>	<b>3</b>		<b>49</b>
<b>Змістовий модуль 2. Навчально-методична робота</b>										
8. Структура позашкільної природничої освіти в Україні.	12	2	2		8	12	1			11
9. Форми організації позашкільної роботи природничого спрямування.	12	2	2		8	12	1	1		10
<b>Разом за змістовим модулем 2</b>	<b>24</b>	<b>4</b>	<b>4</b>		<b>16</b>	<b>24</b>	<b>2</b>	<b>1</b>		<b>21</b>
<b>Разом за модулем I</b>	<b>80</b>	<b>18</b>	<b>18</b>		<b>44</b>	<b>80</b>	<b>6</b>	<b>4</b>		<b>70</b>
ІНДЗ	<b>10</b>			<b>10</b>		<b>10</b>			<b>10</b>	
<b>Усього годин</b>	<b>90</b>	<b>18</b>	<b>18</b>	<b>10</b>	<b>44</b>	<b>90</b>	<b>6</b>	<b>4</b>	<b>10</b>	<b>70</b>

## 6. Теми практичних робіт та критерії оцінювання навчальних досягнень

№ п/п	Назва теми	К-сть год
<b>Змістовий модуль 1</b>		
1.	Позакласна та позашкільна освіта, як складова освітнього процесу.	2
2.	Індивідуальна позакласна робота.	2
3.	Гурткова робота з біології та географії.	2
4.	Масова позакласна робота.	2
5.	Дослідницька та експериментальна діяльність учнів.	2
6.	Експерсії і походи в природу.	2
7.	Еколого-натуралістична та природоохоронна діяльність.	2
<b>Змістовий модуль 2</b>		
8.	Структура позашкільної природничої освіти в Україні.	2
9.	Форми організації позашкільної роботи природничого спрямування.	2
	Всього	18

### Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів під час самостійної роботи та на практичних заняттях

**1-2 бали** – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

**3 бали** – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

**4 бали** – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

**5 балів** – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

### 7. Завдання для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
<b>Змістовий модуль 1.</b>			
1.	Позакласна та позашкільна освіта, як складова освітнього процесу.	Проаналізувати позаурочну та позакласну освітню діяльність в умовах розвитку стратегії виховання	4/7
2.	Індивідуальна позакласна робота.	Організація фенологічних спостережень. Робота з обдарованими учнями. Біологічні секції МАН	4/7
3.	Гурткова робота з біології та географії.	Аналіз програми гуртка. Планування роботи гуртка.	4/7

4.	Масова позакласна робота.	Розробити завдання для шкільної олімпіади. Скласти програму тижня біології.	4/7
5.	Дослідницька експериментальна діяльність учнів.	Проаналізувати тематику дослідницьких робіт і проєктів з біології.	4/7
6.	Експерсії і походи в природу.	Розробити конспект експерсії у природу.	4/7
7.	Еколого-натуралістична та природоохоронна діяльність.	Проаналізувати перелік та зміст сучасних екологічних акцій та кампаній	4/7
<b>Змістовий модуль 2.</b>			
8.	Структура позашкільної природничої освіти в Україні.	Визначити загальнотеоретичні аспекти організації позашкільної діяльності еколого-натуралістичного спрямування вашого міста, району.	8/11
9.	Форми організації позашкільної роботи природничого спрямування.	Презентувати план-конспект гурткового заняття в закладі позашкільної освіти.	8/10
	Всього		<b>44/70</b>

**Примітка.** \* - заочна форма навчання

## **2. Індивідуальні навчально-дослідні завдання та критерії їх оцінювання**

ІНДЗ виконуються у формі написання індивідуального портфоліо. Портфоліо робіт – зібрання різних творчих, друківані матеріали, власні розробки, виступи, доповіді тощо

### *Тематика ІНДЗ*

1. Гурткова робота з біології / географії.
2. Організація біологічних / географічних вечорів.
3. Проведення тижня біології / географії.
4. Проведення біологічних / географічних ігор.
5. Організація диспутів.
6. Проведення вікторин.
7. Організація конкурсів.
8. Організація круглих столів.
9. Проведення виставок.
10. Проведення фенологічних спостережень.
11. Написання наукових робіт у МАН.
12. Проведення біологічних / географічних експерсій.
13. Організація біологічних / географічних олімпіад.
14. Участь школярів у турнірах юних біологів / географів.
15. Дослідницька робота юннатів у куточку живої природи.
16. Розробка сценаріїв позакласних заходів із використанням нових форм та методів навчання.
17. Методика застосування комп'ютерних технологій у позакласній роботі з біології / географії.
18. Неформальна біологічна / географічна / екологічна освіта.

### **Критерії оцінювання ІНДЗ**

<b>Критерії</b>	<b>Кількість балів</b>
Співвідношення змісту із темою портфоліо	5
Повнота виконання роботи	5
Навність широкого спектру елементів портфоліо (наприклад, письмові роботи, виготовлені наочні матеріали, відеоматеріали).	10
Якість оформлення і представлення матеріалів	5

<b>Всього</b>	<b>25</b>
---------------	-----------

### Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	21-25	Відмінно
Достатній	14-20	Добре
Середній	8-15	Задовільно
Низький	0-7	Незадовільно

„Відмінно” відповідає **21-25** балам, ставиться: при виконанні ІНДЗ у повному обсязі, теоретична та практична (за наявністю) частини не мають помилок; відповіді на запитання вичерпні й аргументовані; оформлення відповідає вимогам, робота виконана вчасно.

„Добре” відповідає **14-20** балам, ставиться якщо: ІНДЗ виконано в повному обсязі і не має помилок, які потребують її переробки; відповіді на запитання даються по суті, але не в деталях.

„Задовільно” відповідає **8-15** балам, ставиться, якщо ІНДЗ виконано не в повному обсязі; мають місце помилки; оформлення не відповідає вимогам; відповіді на запитання даються не в повному обсязі.

„Незадовільно” відповідає **0-7** балам, виставляється якщо: ІНДЗ виконана не в повному обсязі; мають місце суттєві помилки, які тягнуть за собою переробку; оформлення не відповідає вимогам; на запитання студент дає неправильні відповіді.

### 8. Методи навчання

Лекція, розповідь, пояснення, бесіда, інструктаж, ілюстрування, демонстрування, самонавчання, екскурсія, практичні заняття, самостійна робота, ділова гра, формування портфоліо, робота із науково-методичною літературою та іншими джерелами знань.

### 9. Методи контролю

Усне та письмове опитування, презентація робіт, тестовий контроль, ІНДЗ, залік.

### 10. Методичне забезпечення

1. Робоча програма освітнього компонента.
2. Програми гуртків.
3. Методичні розробки уроків.
4. Методичні розробки позакласних заходів.

### 11. Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль I 45							Модуль II (ІНДЗ)	Модуль III Підсумковий тест	Разом		
ЗМІ				ЗМІІ			25	30	100		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7				T8	T9
5	5	5	5	5	5	5				5	5

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За 100-бальною шкалою	За національною шкалою
A	90-100	Відмінно
B	82-89	Добре
C	75-81	Добре
D	67-74	Задовільно
E	60-66	Задовільно
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання

F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом
---	------	--

## 12. Рекомендована література

### *Базова*

1. Биковська О.В. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні: монографія. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2006. 356 с.
2. Биковська О.В., Бут С. В., Дмитренко О. П. Позашкільна освіта в Україні : навч. посіб. / за ред. О. В. Биковської. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2006. 224 с.
3. Брижак Н. Ю. Методика гурткової та клубної роботи в загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах: навчальний посібник. Київ: Логос, 2017. 126 с.
4. Задорожний К. М. Позакласні заходи з біології. Харків: Основа, 2012. Вип. 1. 128 с
5. Мороз І. В., Грицай Н. Б. Позакласна робота з біології: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 272 с.
6. Олійник І. Позакласна робота з біології та хімії. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2005. 72 с. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
7. Грицай Н. Б. Методика навчання біології: навчальний посібник. Львів: Новий світ, 2000, 2019. 312 с.
8. Грицай Н.Б. Методика позакласної роботи з біології. Дистанційний курс : навч. посіб. Рівне: МEGУ імені академіка Степана Дем'янчука, 2010. 164 с.
9. Грицай Н.Б. Методика позакласної роботи з біології: Курс лекцій. Рівне: МEGУ імені академіка Степана Дем'янчука, 2005. 108 с.
10. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році (додаток до листа МОН України від 30.08.2024.1/15776-24). : URL : [https://osvita.ua/doc/files/news/930/93001/Rekom\\_zahalni\\_1\\_.pdf](https://osvita.ua/doc/files/news/930/93001/Rekom_zahalni_1_.pdf)
11. Кобернік С., Коваленко Р. Географія. Як організувати навчання для учнів 6 класу в умовах НУШ. Методичний посібник для вчителя. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2023. 84 с.
12. Коцун Л.О., Фіщук О.С. Курс лекцій з методики позашкільної роботи з біології та природознавства: для магістрів факультету біології та лісового господарства. Луцьк : Друк ПП Іванюк В.П., 2020. 46 с .
13. Мелентьев О.Б. Теорія і методика позашкільної освіти / Умань : «АЛМІ», 2013. 182 с.
14. Методика навчання географії. Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО спеціальності 014 Середня освіта (Географія). Чернігів : Десна Поліграф, 2021. 248 с.
15. Міленін В.М. Інноваційна модель виховного простору сучасного позашкільного навчального закладу : Посібник. К., 2013. 160 с.
16. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання (лист МОН України від 02.08.2024 №1093). : URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>
17. Тагліна Ю.С. Предметний тиждень біології в школі / Ю.С. Тагліна. - Х.: Видавнича група «Основа», 2004. 96 с.
18. Шамрай С.М., Задорожний К.М. Біологічні експерименти в школі. Харків : Основа, 2003. 96 с. (Серія «Бібліотека журналу «Біологія»; Вип. 12).
19. Шулдик В.І. Методика організації натуралістичної роботи школярів. Умань : ПП Жовтий, 2011. 236 с.

### *Допоміжна*

1. Аксімова Л. М. Проведення екскурсій. Київ: «Академія», 2010. 89 с.
2. Вельдбрехт Д. О., Токар Н. Г. Позакласні екологічні заходи. Біологія. Харків: Основа, 2003. № 11. С. 5-9.
3. Вербицький В. Технологізація навчально-виховного процесу сучасного

позашкільного еколого-натуралістичного навчального закладу : методичний посібник. Київ: АБЕРС, 2010. 112 с.

4. Гнедашев В.М. Програма організації науково-дослідницької діяльності учнів. Харків : Вид.група «Основа», 2005. 130 с.
5. Голобородько В.В. Наукова робота учнів. Харків : Вид. група «Основа», 2005. 78 с.
6. Грицай Н.Б. Методика підготовки та проведення екскурсій з біології : навчально-методичний посібник. Рівне : О. Зень, 2016. 232 с.
7. Грицай Н.Б. Методика проведення біологічних екскурсій у природу. Харків : Вид. група «Основа», 2011. 110 с.
8. Дослідницька робота школярів з біології: навчально-методичний посібник / За заг. ред. к.б.н. С.М. Панченка, Л.В. Тихенко. Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. 368 с.
9. Екологічне виховання учнів : посіб. для вчителів / укл.: П.М. Щербань, Є.І. Коваленко, Н.І. Белкіна та ін.; за заг. ред. П.М. Щербаня ; Міністерство освіти і науки України, Ніжинський державний педагогічний університет імені Миколи Гоголя. Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2003. 238 с.
10. Методичні рекомендації щодо організації науково-дослідницької діяльності учнів у відділенні екології та аграрних наук Малої академії наук України: методичний посібник / за заг. ред. О.В. Лісового. Київ : ТОВ «Праймдрук», 2012. 52 с.
11. Мороз І.В., Грицай Н.Б. Позакласна робота з біології : навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. 272 с.
12. Основи еколого-натуралістичної освіти: науково-методичний посібник / за ред. В.В. Вербицького. Київ, 2005. 490 с.
13. Основи організації науково-дослідної роботи школярів / Шиян Н.І., Самусенко Ю.В., Джурка Г.Ф., Гуріненко Н.О., Карюк З.П., Жовновата М.А. Полтава, 2003. 68 с.
14. Пустовіт Г.П. Позашкільна освіта і виховання: дидактичні основи методів навчально-виховної роботи. Суми : ВТД «Університетська книга», 2008. Кн. 2. 272 с.
15. Пустовіт Г.П. Позашкільна освіта і виховання: теоретико-дидактичний аспект: монографія. Кн. 1: Вид. друге доп. І випр. Вид-во МДУ ім. В.О. Сухомлинського. 2010. 379 с.
16. Робота з обдарованими учнями. Біологічні секції МАН / упоряд. К.М. Задорожний. Харків : Видавнича група «Основа», 2006. 128 с. (Бібліотека журналу «Біологія» ; вип. 12(48)).
17. Скиба Ю.А., Скиба М.М. Науково-дослідна робота з біології та екології у середніх та вищих навчальних закладах. Навч. посіб. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. 68 с.
18. Сорочинська О. А. Еколого-натуралістична робота у школі : навч.- метод. посіб. / уклад. Оксана Сорочинська. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 563 с.
19. Сорочинська О. А. Підготовка майбутнього вчителя біології до позакласної еколого-натуралістичної роботи з учнями основної школи: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. к. п. н. Житомир, 2017. 22 с.
20. Тестові завдання до освітньої компоненти «Позакласна та позашкільна робота з біології» для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) за освітньо професійною програмою «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» / Уклад. Ю. В. Іконнікова. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. с. 41.
21. Толочко С. В., Бордюг Н. С., Міронець Л. П. Проектні кейси «Екопростір України майбутнього»: методичний посібник. Київ: Компрінт, 2025. 186 с.

### Інформаційні ресурси

1. Грицай Н.Б. Методика позакласної роботи з біології. Дистанційний курс : навч. посіб. Рівне: Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка

- Степана Дем'янчука, 2010. 164 с. URL :<http://grytsai.rv.ua/wp-content/uploads/2016/05/pozklas.pdf>
2. Еколого-натуралістична робота у школі: Навчально-методичний посібник. / Уклад. Сорочинська О.А. Житомир: 2011. 564 с. URL : [https://eprints.zu.edu.ua/28604/1/Навчально-методичний\\_посібник\\_НАТУРАЛІСТИЧНА\\_РОБОТА.pdf](https://eprints.zu.edu.ua/28604/1/Навчально-методичний_посібник_НАТУРАЛІСТИЧНА_РОБОТА.pdf)
3. Навчальні програми з позашкільної освіти еколого-натуралістичного напрямку: еколого-біологічний профіль, агробіологічний профіль [збірник /за загальною редакцією доктора педагогічних наук В.В. Вербицького]. – К.: НЕНЦ, 2024. - 311 с. <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2015/01/Збірники-програм-для-видання-2024.pdf>
4. Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді МОН України <https://nenc.gov.ua/>
5. Сторінка Н.Б. Грицай Методика позакласної роботи з біології <http://grytsai.rv.ua/?cat=5>
6. Навчальний курс «Як стати ментором для школярів» на Дія.Освіта <https://osvita.dia.gov.ua/courses/how-to-become-a-mentor-for-schoolchildren>
7. Навчальний курс «Класний виклик: початок учителювання» на Дія.Освіта <https://osvita.dia.gov.ua/courses/classroom-challenge-starting-to-teach>
8. Навчальний курс «Тьюторинг у школі» на Дія.Освіта <https://osvita.dia.gov.ua/courses/tutoring-at-school>
9. Позашкільна освіта в Україні: Нормативно – правові акти Міністерства освіти і науки України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
10. Морзе Н., Дементієвська Н. Програма Intel® «Навчання для майбутнього» - Методичні рекомендації для тренерів-методистів, 2005. <http://iteach.com.ua/files//content/metod.pdf>